

ПРОБЛЕМИ ЕКОНОМІКИ

УДК 338.45:330.341](477)

Й.М. Петрович

Національний університет “Львівська політехніка”,
кафедра менеджменту організацій

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНІ ЗАСАДИ ПРИСКОРЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ У ПРОМИСЛОВІСТІ УКРАЇНИ

© Петрович Й.М., 2008

Зроблено спробу проаналізувати вплив сукупності факторів організаційного та економічного спрямування, які гальмують розвиток інноваційних процесів у промисловості України, а також висвітлити основні концептуальні підходи щодо прискорення інноваційних процесів за допомогою використання потенційних резервів, пов'язаних із організуванням раціонального використання внутрішніх ресурсів та удосконалення чинної системи управління економікою.

Ключові слова: процеси, прискорення, інновації, пріоритети, мотивація, управління.

An attempt to analyses influence of aggregate of factors of organizational and economic direction, which brake development of innovative processes in industry of Ukraine, and also light up basic conceptual approaches in relation to their acceleration of innovative processes by drawing on potential reserves, internal resources related to the organizational rational use by a management and improvement of operating control the system by an economy is done.

Keywords: processes, accelerations, innovations, priorities, motivation, management.

Постановка проблеми

Прискорення інноваційних процесів у промисловості України гальмується відставанням у розвитку її машинобудівного комплексу, на підприємствах якого, з одного боку, відсутні сприятливі технічні умови для виготовлення сучасного високотехнологічного устаткування, а з іншого боку – немає відповідних умов для споживачів нової техніки, потрібної для переоснащення їхнього виробництва. Наявність такого неузгодження в остаточному підсумку стає перепорою на шляху оновлення виробничих потужностей промислових підприємств, їхньої спроможності виготовляти сучасну конкурентоспроможну продукцію, яка користується попитом на ринку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Протягом останніх років українськими вченими, а також науковцями країн з розвинутою ринковою економікою опубліковано багато фундаментальних праць, в яких висвітлюється широке коло питань, пов'язаних із сучасними тенденціями розвитку інноваційно-підприємницьких теорій, інноваційною політикою підприємств та оновленням їхньої техніко-технологічної бази [1, 2, 3], удосконаленням системи управління інноваційними процесами [4, 5], фінансовим забезпеченням інноваційної діяльності та оцінюванням ефективності інновацій [6, 7, 8, 9], спрямованих на зниження рівня виробничих витрат і підвищення ефективності виробництва.

Проблеми інноватики широко обговорюються на міжнародних науково-практичних конференціях в Україні та інших країнах. Інноваційна проблематика активно розробляється в наукових установах, результатом чого є опубліковані монографії, збірники, успішно захищені докторські і кандидатські дисертації, що є свідченням наявності в Україні могутнього науково-інноваційного

потенціалу. Проте рівень матеріалізації цього потенціалу явно не відповідає вимогам динамічного розвитку економіки на інноваційних засадах. Так, частка застарілого устаткування в окремих галузях промисловості становить 60–70 %. Вітчизняне машинобудування не забезпечує належних темпів його оновлення, в промисловості домінують відсталі технології, що призводить до невиправдано високого споживання в українській промисловості енергоресурсів, яке є у 4–5 разів вищим, ніж у європейських країнах. Вкрай повільно оновлюється устаткування також у машинобудуванні, яке покликано бути потужним двигуном інноваційних процесів в усіх галузях національного господарства.

Багато дослідників в своїх публікаціях наводять інші приклади, які свідчать про необхідність пошуку способів прискорення матеріалізації наявних в країні інноваційних розробок в конкретних продуктах. Це зумовлено тим, що питома вага інноваційної продукції, яка виготовляється в промисловості України, на кінець 2007 року становила лише 0,7 % валового внутрішнього продукту, тобто її випуск досяг критичної межі.

Наведені факти свідчать про те, що навіть уже наявні напрацювання з інноватики, які є в арсеналі вітчизняних розробників, недостатньо залучаються в господарський обіг. Вони не стали локомотивом прискорення науково-технічного прогресу в промисловості України та основним фактором підвищення ефективності виробництва.

Постановка цілей

Вирішальним фактором прискорення інноваційних процесів у промисловості України повинен стати динамічний розвиток вітчизняного машинобудівного комплексу. Настав час на законодавчому рівні визначити пріоритетні галузі його розвитку, а у зазначених галузях виділити відповідні підприємства, які ще мають відповідний виробничий і кадровий потенціал, що може бути використаний для виготовлення продукції з інноваційним наповненням. Разом з тим, вкрай важливо сформулювати і обґрунтувати сучасні ринкові організаційно-економічні механізми для таких галузей та їхніх підприємств, застосування яких спонукатиме їхніх менеджерів до пошуку резервів прискорення зростання обсягів випуску конкурентоспроможної продукції та підвищення ефективності виробництва.

Виклад основного матеріалу

Ефективне господарювання повинно бути спрямоване на те, щоб більше виробляти продукції та надавати послуг, ніж їх споживати. Це дасть змогу більше заощаджувати коштів і спрямувати їх на розширене відтворення виробничого апарату та нарощування виробничого потенціалу галузей і підприємств, які визначені пріоритетними у впровадженні інноваційних процесів для забезпечення виробництва продукції високої якості та конкурентоспроможної на внутрішньому і зовнішньому ринках. Тому визначення таких галузей і підприємств необхідно розглядати як одну із важливих засад державного управління інноваційними процесами. Їхній статус повинен бути закріплений відповідними законодавчими актами. Це означатиме, що ці галузі і підприємства отримають відповідну орієнтацію у своєму розвитку і стабільно функціонуватимуть на певний період. З іншого боку, наявність у галузей і підприємств статусу таких, що розвиваються шляхом прискорення застосування інноваційних процесів, означатиме, що вони перебувають під опікою держави, яка покликана зробити все для того, щоб вони стали інвестиційно привабливими як для зовнішнього, так і для внутрішнього інвестора. Таким галузям і підприємствам необхідно надавати відповідні державні преференції, серед яких чільне місце повинні займати знижені ставки оподаткування результатів інноваційної діяльності, особливо на період освоєння нових видів продукції; пільгові кредити на придбання новітніх технологій, які спрямовані на розвиток виробничих потужностей, здатних забезпечити освоєння і виготовлення конкурентоспроможної продукції з інноваційним наповненням; створення сприятливих умов для них на митному кордоні, за умови, що вони мають відповідні договірні зв'язки із закордонними фірмами на поставку комплектування для виготовлення нових видів продукції. Крім цього, багато важливих питань можуть бути вирішені через удосконалення амортизаційної політики і, насамперед, використання частини амортизаційних коштів на прискорення розвитку інноваційних процесів.

Визначення на урядовому рівні пріоритетів розвитку окремих галузей і підприємств на інноваційних засадах дасть змогу сформувати відповідні цільові програми їхнього розвитку, в яких будуть чітко окреслені часові параметри виконання відповідних заходів, спрямованих на прискорення розвитку інноваційних процесів, визначені обсяги необхідних інвестицій та джерела і шляхи їхнього отримання, розроблені належні заходи щодо забезпечення підприємств таких галузей необхідним персоналом відповідного фахового рівня, здатного освоювати новітні технології та виготовляти вироби і надавати послуги із інноваційним наповненням. В результаті буде сформована вертикаль інноваційного розвитку галузей, яка матиме належне горизонтальне забезпечення такого розвитку через діяльність своїх підприємств, які сформують цільові програми розвитку інноваційних процесів та підприємств-суміжників. Отже, інноваційна діяльність буде узгоджена в просторі і часі, чітко спрямуватиметься на досягнення поставленої мети, буде забезпечена необхідними ресурсами, матиме чітко сформовану систему управління, яка передбачатиме використання організаційно-економічних механізмів, починаючи від моменту їхнього формування і закінчуючи досягненням кінцевих позитивних результатів. Отже, прискорення інноваційних процесів в промисловості зумовлює необхідність формування і застосування механізму управління, в основу якого повинен бути покладений програмно-цільовий метод. Застосування механізму управління інноваційними процесами, побудованого на засадах цільових галузевих регіональних і локальних програм підприємств, які передбачають ефективно і збалансоване використання ресурсів, необхідних для їхнього виконання, конкретні терміни виконання передбачених в них заходів, персональну відповідальність конкретних виконавців за виконання програмних заходів, дасть змогу досягти поставлених цілей у галузях і на підприємствах в оптимальні терміни, оптимально використовувати обмежені інвестиційні ресурси, наповнювати ринок новими виробами і послугами та підвищувати ефективність виробництва.

Зазначимо, що особливої актуальності набуває застосування механізму управління інноваційними процесами, побудованого на програмно-цільових засадах в машинобудуванні. Упродовж останніх років, тобто з 2002 року, у розвитку машинобудування України спостерігаються позитивні тенденції. Щорічне зростання обсягів випуску продукції галузі становить в середньому 10–15 %. Однак в галузі існує чимало проблем, які вимагають нагального вирішення. Йдеться про вирішення надзвичайно важливого двосединого завдання: здійснити докорінну технічну модернізацію потужностей підприємств галузі і прискорити випуск сучасної техніки для переоснащення підприємств інших галузей промисловості.

Вирішення цього завдання вимагає не тільки розроблення, а й прискореної реалізації державної програми оновлення виробничих фондів, насамперед у пріоритетних галузях машинобудування, а також в інших галузях національного господарства. Це дасть змогу сформувати потужну технологічну базу для прискорення інноваційних процесів у промисловості і підготувати менеджмент підприємств для організування виробництва конкурентоспроможної продукції на внутрішньому і зовнішньому ринках.

Проаналізуємо в цьому контексті деякі аспекти діяльності галузі машинобудування, в якій протягом останніх років досягнуто певних позитивних результатів. Так, заводи транспортного машинобудування в 2007 році освоїли понад 20 назв нової продукції. Серед них вагони типу експрес, вагони для метрополітену, бункерні вагони тощо. У металургійному машинобудуванні освоєно майже 40 видів новітньої продукції, в енергетичному та хімічному – 46 назв. Вагомим виробничим та експортним потенціалом володіє верстатно-інструментальна галузь. Обсяг експорту її продукції щороку в середньому зростає на 20–30 %. Разом з тим, розширюється також і внутрішній ринок підприємств галузі.

Однак проблема інноваційного оновлення продукції машинобудування і прискорення інноваційних процесів в галузі і надалі стоїть надзвичайно гостро і вимагає кардинальних заходів, спрямованих на позитивне її вирішення. Це підтверджується даними економічної оцінки, в результаті якої було встановлено, що при зношеності основних засобів в середньому майже на 68 % їхнє оновлення становить понад 5 % на рік. Тобто показник оновлення основних фондів є надзвичайно низьким. Такий висновок можна зробити з огляду на те, що за сучасних темпів

технічного прогресу рекомендується оновлювати діюче технологічне устаткування через кожні 8–10 років його експлуатації. У такому разі рівень оновлення устаткування мав би становити понад 20 % щорічно.

Тут доречно зазначити, що оновлення виробничих потужностей підприємств складне і залежить від впливу факторів різного спрямування, які не завжди мають належне економічне обґрунтування. Так, майже 60 % виготовлюваного в Україні металургійного устаткування йде на експорт і лише майже 40 % – на внутрішній ринок. Проте відомо, що металургійна галузь має значні інвестиційні можливості для оновлення своїх потужностей і використовує їх менше ніж на 50 % для придбання устаткування вітчизняних виробників, яке за своїми техніко-технологічними параметрами не поступається імпортованому. Інколи такий стан речей пояснюється тим, що вітчизняні виробники не вміють здавати в експлуатацію об'єкти у завершеному комплексному вигляді, не мають налагодженої системи сервісного обслуговування продукції у споживачів.

Інший приклад неузгодженості діяльності виробників і споживачів продукції. Так, підприємства транспортного машинобудування 70 % продукції поставляють на експорт і лише 30 % її обсягу йде на внутрішнє споживання, тобто для потреб “Укрзалізниці”, яка має комплексну програму оновлення рухомого складу, але плани його закупівель щорічно не виконує. Крім цього, це відомство не використовує сучасні механізми лізингу для закупівлі техніки, маючи відповідні кредитні ресурси.

У критичному стані оновлення потужностей в енергетиці. Так, зношеність генеруючих потужностей ТЕЦ і ГЕС оцінюється на рівні 85 %, атомних майже на 50 %. Водночас підприємства галузі енергетичного машинобудування здатні забезпечити потреби енергетиків у новому устаткуванні на 100 %. Основною причиною, яка гальмує прискорене переоснащення новим устаткуванням енергетичної галузі, є відсутність коштів на його придбання. Тому замість оновлення і технічної модернізації енергетичних потужностей здійснюється переважно лише їхній ремонт, на який витрачаються значні ресурси при заздалегідь прогнозованому низькому рівні їхньої віддачі.

На винятково велику увагу заслуговують проблеми, пов'язані із розвитком сільськогосподарського машинобудування. Як показує аналіз, галузь опинилась в скрутному, практично, кризовому становищі, яке зумовлене відставанням у розвитку його матеріально-технічної бази. Так, зношення основних фондів в галузі становить майже 80 %, а технологічного устаткування і верстатного парку – 92 %.

За наявності такої відсталості матеріально-технічної бази сільськогосподарське машинобудування України неспроможне забезпечувати в необхідній кількості сільське господарство сучасною високопродуктивною технікою. Тому на полях України та в інших сферах сільськогосподарської діяльності застосовується техніка імпортного виробництва. Так, з 30,5 тис. тракторів, придбаних у 2001–2006 роках, 22 тис. – імпортного походження, а з понад 10 тис. комбайнів – 7 тис.

Зазначимо, що за ці роки ввезено в Україну 156 марок комбайнів, і навіть таких, що понад 10 років тому зняті з виробництва у своїх країнах.

Ринкові перетворення прискорюють розвиток конкуренції, зокрема і на ринку сільськогосподарського машинобудування. В умовах прискорених ринкових трансформацій посилюється конкуренція між виробниками сільськогосподарської техніки. Звичайно, аграрії мають право вибору для свого користування такого виду техніки, який найбільше задовольняє їхні виробничі потреби. Однак проблема полягає в іншому. Така техніка часто закуповується відповідними організаціями під гарантії уряду за іноземні кредити без належного контролю за їхнім використанням з боку держави. Так, відповідно до зовнішньоторговельного контракту купівлі-продажу між концерном “Украгросервіс” та компанією “Дір енд Компані”, для фінансування якого були залучені іноземні кредити під гарантії уряду, в Україну в кінці 1996 року було поставлено 908 одиниць техніки “Донсон Дір”, зокрема 650 тракторів, на загальну суму понад \$ 98 млн. Через відсутність належного контролю з боку концерну до держбюджету не повернуто \$ 105 млн. (з урахуванням відсотків за користування кредитом) кредитних ресурсів. Внаслідок банкрутства та

ліквідації понад 40 підприємств - отримувачів техніки фірми "Дір енд Компані" бюджет безнадійно втратив понад \$ 45 млн. від загальної суми заборгованості.

Відставання і занепад у розвитку галузі сільськогосподарського машинобудування свідчить про елементарну недалекоглядність державної влади та про низький рівень розуміння нею значущості галузі для розвитку і нарощування експортного потенціалу її сільськогосподарської продукції та продуктів харчування, на які постійно зростає попит у глобальних масштабах. Тут доречно зазначити, що вже сьогодні сільське господарство України займає третє місце за експортом продукції після металургії і машинобудування.

Україна, якій Бог подарував багатющі чорноземи, може бути могутньою аграрною державою. Тому вона повинна мати і відповідно власну потужну і сучасну матеріально-технічну базу, яка повинна формуватись, розвиватись та удосконалюватись на інноваційних засадах завдяки прискореному розвитку вітчизняного сільськогосподарського машинобудування. Ця галузь за значенням для національного господарства у пріоритетах свого розвитку повинна бути на одному рівні із авіаційно-космічною галуззю країни.

Визначення такого високого пріоритетного рівня у розвитку галузі сільськогосподарського машинобудування України зумовлено тим, що тільки в результаті докорінного переоснащення сільськогосподарського виробництва країни можна домогтися не тільки вагомих позитивних змін в економіці сільського господарства, а й істотних соціальних змін в житті самих селян і всього українського народу. Застосування сучасної техніки і прогресивних технологій в сільському господарстві дасть змогу підвищити рівень озброєності праці сільгоспвиробників, підвищити її продуктивність та культуру виробництва, домогтися зниження витрат на сільськогосподарську продукцію.

Отже, повинно йтися про те, що галузь сільськогосподарського машинобудування повинна забезпечити сільське господарство і агропромисловий комплекс загалом не просто сучасною технікою, а й досконалою системою машин для рослинництва, тваринництва, садівництва, перероблення, зберігання та транспортування сільськогосподарської продукції. Прискорений розвиток машинобудування не тільки дасть змогу пришвидшити модернізацію всієї промисловості, а й стане важливим фактором стабільності розвитку економіки України на інноваційних засадах.

Зазначимо, що вирішенню проблеми прискореного розвитку машинобудування України сприяє ціла низка важливих обставин, серед яких насамперед виявлені значні запаси необхідних корисних копалин, зокрема коксівного вугілля, залізної руди, наявність розвинутої хімічної промисловості, потужна наукової база, сильні традиції вищої школи у підготовці висококваліфікованих інженерних кадрів.

Безумовно, наявність необхідних ресурсів є вирішальним чинником у розвитку галузі. Однак для ефективного використання цих ресурсів необхідно домогтися організування та узгодження діяльності багатьох колективів і виробничих систем. Тобто необхідно вибудувати раціональну і чітку систему управління, здатну забезпечувати ефективне використання наявних можливостей і ресурсів, якими володіє на цьому етапі суспільство. Отже, в широкому розумінні тепер йдеться не просто про розвиток галузі машинобудування як такої, а про створення потужної матеріально-технічної бази для прискореного становлення і динамічного розвитку інноваційної системи України та механізмів її функціонування.

Вирішення проблемних завдань оновлення виробничих потужностей в промисловості з метою створення матеріальної бази для виготовлення інноваційної продукції зумовлює необхідність прискорення темпів такого оновлення, насамперед у галузі машинобудування. Актуальність вирішення цієї проблеми пояснюється тим, що коефіцієнт оновлення технологічного устаткування в галузі становить в середньому 10–15 %, тобто він є більше ніж вдвічі нижчим від потрібного рівня.

Отже, прискорений розвиток промисловості на інноваційних засадах зумовлює необхідність насамперед оновлення їхніх виробничих потужностей, реалізацію галузевих і міжгалузевих програм, в яких чільне місце повинно бути відведено розвитку вітчизняного машинобудування та його ролі у забезпеченні внутрішнього ринку продукцією з інноваційним наповненням.

Для формування і прискорення реалізації інноваційних програм в Україні створено відповідні правові та організаційні передумови. Прикладом цього може бути “Загальнодержавна комплексна програма розвитку високих наукоємних технологій”, яка прийнята у 2004 році і має статус закону. Згідно з цією програмою передбачається реалізація понад 1000 проектів у різних галузях промисловості та в інших сферах господарювання. Основна цінність цієї програми полягає в тому, що вона створює підґрунтя для реалізації найвагоміших напрацювань української науки, які стосуються найновіших технологій та стратегій господарювання. Вона передбачає виготовлення нових видів продукції, які випереджають світові зразки на 1–2 покоління, нові види матеріалів з унікальними властивостями та нові види палива, техніки і технологій.

За оцінками вітчизняних вчених виконання програми дало б змогу не тільки збільшити обсяги виробництва V технологічного укладу (авіація, космонавтика, приладобудування, медичне обладнання, комп’ютерні засоби тощо) з 5 до 12 %, виробництв VI укладу (нанотехнології, біотехнології тощо) з 1 до 3 %, частки високотехнологічної продукції в експорті України до 20 %, а й сформувати сучасну адекватну ринковим трансформаціям ефективну систему фінансування розвитку української науки, прискорення її розвитку та створення належних передумов для упровадження результатів наукових розробок у практику господарювання.

Однак необхідно констатувати, що найбільш фундаментальна і піонерна програма, яка розроблена за роки незалежності України і спрямована на розвиток високих наукоємних технологій, практично не виконується. Основною причиною такого становища є відсутність в державі продуманої і сформованої гнучкої системи управління інноваційними процесами на всіх ієрархічних рівнях господарювання. Діюча сьогодні в державі система управління швидше перешкоджає, ніж сприяє прискореному розвитку інноваційних процесів. Тому вона повинна бути кардинально перебудована, враховувати національні особливості розвитку української економіки і відповідати стандартам країн, які є лідерами у розвитку індустрії високих інноваційних технологій.

У зв’язку з цим необхідно ґрунтовніше зупинитися на деяких першочергових аспектах модернізації і реформування діючої системи управління інноваційними процесами. Насамперед, повинна бути відпрацьована жорстка та чітка і збалансована система державного протекціонізму індустрії високих технологій в національному господарстві та пріоритетних галузях його розвитку, яка передбачає реалізацію конкретних заходів на державному рівні.

Одним із найважливіших серед них є фінансове забезпечення виконання програм та їхніх складових. Йдеться про безперервне фінансування обсягу робіт згідно з планом їхнього виконання протягом календарного року із чітко визначених джерел, які формуються заздалегідь, а не під час виконання програми, тобто виконання робіт та їхнє фінансове забезпечення повинно бути належно узгоджене в часі, що дасть змогу успішно виконувати інноваційні проекти й ефективно використовувати інвестиційні ресурси.

Наступним важливим моментом успішного організування виконання цільових програм інноваційного спрямування повинна бути сформована і стабільно діюча на увесь період їхнього виконання нормативна база, згідно з якою здійснюються нарахування для формування законодавчо встановлених фондів, тобто на державному рівні необхідно розробити і запровадити в практику нормативні акти, згідно з якими звільняються від оподаткування кошти тих підприємств і організацій, які мають цільове призначення для розвитку новітніх технологій та інноваційних процесів. Через такий важіль, як податки, держава повинна істотно впливати на прискорення розвитку інноваційних процесів та їхню ефективність.

Для прискореного розвитку інноваційних процесів та високотехнологічних виробництв вирішальне значення має наявність необхідної кількості фахівців вищого рівня кваліфікації. Однак їхня чисельність не зростає, а постійно зменшується. Так, відомо, що упродовж останніх 10 років з України емігрувало понад 1500 докторів і кандидатів наук, десятки тисяч кваліфікованих інженерів, математиків, програмістів, а переважна більшість тих, які здобули вищу освіту у ВНЗ України, не працюють за спеціальністю й опинилися за межами підприємств, які володіють високими технологіями. Це пояснюється тим, що значна кількість таких підприємств, не завантажена виконанням профільної продукції з інноваційним наповненням, простоє або працює за

спеціальним графіком. У таких умовах молоді спеціалісти не набувають належного досвіду, опиняються на узбіччі розвитку інноваційних процесів, втрачають можливість для ґрунтовного закріплення набутих теоретичних знань і підвищення свого фахового рівня. У цьому контексті значні проблеми створює також вища школа України, яка не в повному обсязі на сучасному етапі спроможна забезпечити високотехнологічні виробництва кадрами високої кваліфікації. Стан цієї ланки індустрії високих технологій за рівнем оснащення технікою навчального процесу та наукових підрозділів є надзвичайно низьким, не відповідає сучасним вимогам організування і виконання наукових досліджень, гальмує залучення до їхнього здійснення студентів і викладачів. У результаті студенти недостатньо обізнані із новітніми технологіями, виконують переважно віртуальні, а не реальні дипломні роботи. В остаточному підсумку вони не стають повноцінними спеціалістами, оскільки їм потрібний тривалий час для професійної адаптації на високотехнологічних підприємствах, не вистачає умінь освоювати новітні технології виготовлення виробів з інноваційним наповненням та високою конкурентоспроможністю.

Розвиток інноваційних процесів та індустрії високих технологій гальмується ще і тим, що в Україні не сформована динамічна мотиваційна база, адекватна вимогам, пов'язаним з прискоренням науково-технічного прогресу та його глобалізаційними наслідками. Йдеться про те, що молоді спеціалісти, скеровані для роботи на інноваційних підприємствах, які не випускають або випускають профільну інноваційну продукцію в незначних обсягах, отримують низьку заробітну плату на рівні 1000–1200 грн. на місяць, яка повинна бути щонайменше в 3–4 рази більшою. Такий стан з оплатою праці фахівців призводить до значної плінності і є яскравим доказом можливої деградації високотехнологічних виробництв. З іншого боку, це є потужним сигналом для державного і виробничого менеджменту про необхідність докорінної перебудови системи мотивації персоналу в промисловості загалом і насамперед в галузях високотехнологічних виробництв.

В основу перебудови системи мотивації працівників високотехнологічних виробництв повинен бути покладений принцип, дотримання якого дасть змогу уникати помилок під час визначення внеску працівника в загальний результат або забезпечувати зв'язок в досягненні загального результату з розміром індивідуальної винагороди, тобто індивідуальні результати працівників і їхня винагорода повинні бути пов'язані між собою. Це приводить до висновку про те, що у високотехнологічних виробництвах назріла необхідність розробити і застосувати персоналізовану систему мотивації персоналу.

Надзвичайно актуальною проблемою є необхідність прискорення інноваційних процесів в системі координації діяльності не тільки високотехнологічних підприємств, їхніх підрозділів, але й відповідних категорій працівників, налагодження взаємного обміну потрібною інформацією в умовах динамічних змін в науково-технічному прогресі та зовнішньому середовищі. Отже, тільки комплекс низки системних заходів дасть змогу значно прискорити інноваційні процеси у промисловості України і домогтися високих результатів господарювання.

Висновки

Вивчаючи сучасну монографічну і періодичну літературу, в якій висвітлюються проблеми, пов'язані з інноваційними процесами, переважна більшість авторів звертає увагу на наслідки їхнього сповільнення, а не на причини, які його зумовлюють. А аналіз показує, що основною причиною, яка гальмує прискорення інноваційних процесів у промисловості, є відставання в розвитку галузі машинобудування, покликаної наповнювати внутрішній ринок сучасною технікою, використання якої дасть змогу прискорити технічне переоснащення промислового виробництва, застосовувати прогресивні технології для виготовлення конкурентоспроможної продукції. Вирішення цього завдання зумовлює необхідність визначення на державному рівні пріоритетних галузей машинобудування, створивши для них сприятливі організаційно-економічні умови для прискореного розвитку.

Особливого значення набуває удосконалення державного механізму управління інноваційними процесами. Тобто розвиток економіки на інноваційних засадах вимагає адекватних методів

управління цими процесами і, насамперед, ліквідації залишків застарілої системи управління економікою, яка зберігається в практичній діяльності державних органів влади.

Удосконалення управління інноваційними процесами повинно узгоджуватись у просторі і часі. Це зумовлює необхідність визначення просторових і часових координат під час впровадження заходів, спрямованих на удосконалення інноваційних процесів. Основним інструментарієм управління інноваційними процесами у межах цих координат можуть бути цільові комплексні програми, в яких чітко фіксуються початок і кінець інноваційного процесу як реальної категорії, оскільки результатом реалізації інноваційних процесів та удосконалення управління ними є виготовлення конкретних виробів та надання відповідних послуг.

Успішне виконання цільових комплексних програм, спрямованих на прискорення інноваційних процесів у промисловості зумовлює необхідність повного і своєчасного забезпечення виконання програмних заходів усіма видами ресурсів, запровадження пільгового оподаткування і кредитування програмних заходів, а також інших преференцій з боку держави для суб'єктів господарювання на весь період виконання програм, прозорості і вагомості мотивації учасників виконання програм, організування та здійснення всебічного моніторингу виконання програмних заходів на всіх рівнях, а також належної системи звітності та адміністративної відповідальності за здійснення виконання окремих програмних заходів і програми загалом.

Перспективи подальших досліджень

Актуальною науковою проблемою сьогодення є розроблення методологічних засад формування та обґрунтування індикативної моделі інноваційного розвитку економіки України, особливостей її спрямованості на стимулювання попиту на інновації з боку суб'єктів господарювання та організаційно-економічних механізмів, які сприятимуть збільшенню обсягів випуску продукції з інноваційним наповненням і конкурентоспроможною на зовнішньому і внутрішньому ринках.

1. Проблеми управління інноваційним розвитком підприємств у транзитивній економіці: Монографія / За заг. ред. д.е.н., проф. С.М. Ілляшенка – Суми ВТД “Університетська книга”, 2005. – 582 с. 2. Корпоративні структури в національній інноваційній системі України / За ред. д.е.н. Л.І. Федулової. – К.: Вид-во Укр. ІНТЕІ, 2007. – 812 с. 3. Економіка України: стратегія і політика довгострокового розвитку / За ред. акад. НАН України В.М. Гейця – К.: Інститут економіки прогнозування: Фенікс, 2003. – 1008 с. 4. Андрощук Г. Державна інноваційна політика // Інтелектуальна власність – 2004, № 1, С.37–40. 5. Боднар О.В. Актуальні аспекти управління інноваційною діяльністю машинобудівних підприємств в період трансформації економіки України // Регіональні перспективи – 2004, № 3–4, С.22–23, С.36–37. 6. Промисловість враховує глобальні виклики часу / Урядовий кур'єр, № 43 від 5.03.2008 р. 7. Від вітчизняної техніки – до європейської технології / Урядовий кур'єр, № 27 від 4.12.2007 р. 8. Країна поранених геніїв / Урядовий кур'єр, № 28–29 від 13 та 14 02 2008 р. 9. Вихід один – інноваційний розвиток / Урядовий кур'єр, № 85 від 13.05.2008 р.